

Molenweg 6a, 3155 AV Maasland

De bescherming betreft het gemaal Dijkpolder (gemaalnr. 1186) aan de Molenweg 6a, te Maasland uit 1873. De pomp in het gemaal is uit 1919.

Het gemaal ligt aan de Molenweg 6a, te Maasland. De molenweg volgt de loop van de Zuidgaag, de natuurlijke ontginningsas van de Dijkpolder, die door het gemaal wordt bemaald. De Zuidgaag vormt tevens de ontginningsas voor de Commandeurspolder, ten oosten van Dijkpolder. De verdere geografische afbakening van de polder laat zich als volgt omschrijven; de Spartelvaart/Westgaag ten noorden, de Hoge Maasdijk en Maassluis ten westen en de Noordvliet in het zuiden. De bedijking van de Dijkpolder, oorspronkelijk naam de Ommedyckpolder, gaat terug naar 1391.¹

Het gemaal, gebouwd in 1873, is aangelegd ter vervanging van de poldermolen "Dijkmolen", gebouwd in 1718. Indien nodig draaien beide gemalen simultaan. Het gemaal was van oorsprong een kolengestookt stoomgemaal, er heeft dus vroeger een schoorsteen bij gestaan. Deze schoorsteen bevond zich tegenover de voorgevel, aan de kant van de Molenweg. Het metselwerk aan de rechterzijde van de oostgevel boven de plint is jonger, hier liep vroeger het rookkanaal tussen de stoommachine en de schoorsteen.

In 1919 is het scheprad vervangen door een centrifugaalpomp van de firma Pannevis uit Utrecht. Met het plaatsen van de centrifugaalpomp heeft de stoommachine plaatsgemaakt voor elektroaandrijving. Hiermee is de waterdoorgang ook gedicht en vervangen door buizen. Deze wijziging heeft er tevens toe geleid dat het bouwvolume van het gemaal is vergroot door de linker zijgevel te verleggen. Dit is ook terug te zien in de rijkere kroonlijst met siermetselwerk boven de geveldelen uit 1919.² De oorspronkelijke geveldelen hebben een soberder kroonlijst. Het venster in de linkerzijgevel is van na 1919 en waarschijnlijk geplaatst ter vervanging van een ouder venster in het midden van de gevel. Er is een gevelopening in het midden van de gevel dichtgemetseld.

*Beschrijving pand*Exterieur

Het betreft een eenvoudig, rechthoekige bouwmassa, bestaande uit één laag onder schilddak. Het schilddak is bedekt met gesmoorde verbeterde Hollandse pannen. Het linker deel onder plat dak is bedekt met bitumen. Naar achteren toe uitgebouwd gedeelte eveneens onder plat dak, waar zich de entree bevindt. Schoorsteen?

De gevels zijn overwegend opgetrokken uit rode baksteen in kruisverband. Deur en vensters zijn voorzien van strekse bogen en een segmentboog boven vensters. Voor- en zijgevel hebben fries met siermetselwerk waarin gele baksteendecoratie is verwerkt. Vrijwel alle gevels hebben een gecementeerde plint.

Voorgevel is een lijstgevel met aan linkerzijde een iets terugliggende gevel als onderdeel van de uitbouw van de linker zijgevel. De kroonlijst van het rechter deel is eenvoudiger dan het linkerdeel en bestaat uit twee rijen rood en geel metselwerk met gemetselde consoles in afwijkende kleur. De linker kroonlijst bestaat uit rijen van een overhoekse muizentanden in gele baksteen met daartussen rijen rode baksteen en een bloktand in rode baksteen. De plint is gecementeerd. Het linker muurveld is blind. In het rechter muurdeel bevindt zich een negenruits gietijzeren raam, een steense segmentboog aan bovenzijde en gemetselde lekdorpel aan de onderzijde. Weer rechts hiervan is de hardstenen stichtingsteen geplaatst, met eensteense strekse boog aan bovenzijde en halfsteense rollaag aan de onderzijde. De

¹ G. Ottevanger e.a. *Molens gemalen en andere waterstaatkundige elementen in Midden-Delfland*, Den Haag 1985, p. 159

² G. Ottevanger e.a. *Molens gemalen en andere waterstaatkundige elementen in Midden-Delfland*, Den Haag 1985, p. 157

tekst op de stichting steen luidt; '1873 GESTICHT DOOR HET BESTUUR VAN DEN DIJKPOLDER B NOORDAM Voorzitter L: DIJKSHOORN J: DOELMAN P: HUISMAN I: van VLIET leden P BERGWERF Secretaris EERSTE STEEN GELEGD door B NOORDAM Voorzitter.'

De rechterzijgevel (noordgevel) telt één deuropening met stalen deur als toegang tot de transformatorruimte. Deze deuropening is aan bovenzijde voorzien van een steense rollaag. De opening gaat niet terug tot de bouwtijd. De gevel heeft een simpele kroonlijst gelijk aan het rechter deel van de voorgevel. De gecementeerde plint bedekt deels een dichtgemetselde opening onder een steense rondboog in de rechterzijde van de gevel. Deze opening was naar alle waarschijnlijkheid de toevoer naar het kolenhok.

De achtergevel is tweeledig. De achtergevel van de uitbouw met entree is opgebouwd uit rode baksteen in lopend klezorenverband gemetseld. Deze gevel is jonger. De plint is gemetseld en heeft een waterslag. In de bouwlaag is een vensteropening aangebracht met houten twaalfruitsvenster waarvan de bovenste drie ramen een klepraam zijn. Dit venster heeft aan de onderzijde bruine lekdorpelstenen.

De achtergevel van de hoofdmassa heeft een gecementeerde plint en een vensteropening met gietijzeren negenruits venster met getoogde bovenzijde. De gevel is opgetrokken uit rode vormbaksteen in staand verband gemetseld met enkele rijen kruisverband aan de bovenzijde. De gevel is aan bovenzijde voorzien van een daklijst.

De rechterzijgevel van de uitbouw huist de toegang tot het gemaal, de deuropening is aan de bovenzijde voorzien van bovenlicht en afgesloten door een steense rollaag. Deze gevel is jonger en opgetrokken uit rode machinale stenen in klezorenverband gemetseld. De gevel is aan bovenzijde voorzien van een daklijst.

De rechterzijgevel van de hoofdmassa is opgetrokken uit rode handgevormde bakstenen in kruisverband gemetseld. De gevel telt één vensteropening. Dit venster gaat niet terug tot de bouwtijd en bestaat uit een zesruitsraam met drieruits bovenlicht in wit kozijn. Het venster is aan de bovenzijde voorzien van een halfsteense rollaag en bruine lekdorpelstenen aan de onderzijde. De gevel is aan bovenzijde afgesloten door een rijke gemetselde kroonlijst bestaande uit rijen gele en rode baksteen in (overhoekse) muizentand waarop een houten bakgoot rust.

Interieur

De hoofdingang komt uit op een kleine hal, van waaruit de ruimte met waterpompen vrij toegankelijk is. De transformatorruimte, achter de rechter zijgevel is afgesloten.

Het gemaal heeft van oorsprong een indeling van drie doorlopende ruimtes; het ketelhuis en de ruimte van het scheprad met scheidingsmuur met spaarbogen en dragende gemetselde kolom. De ruimte waar vroeger de ketel en stoommachine stonden huisvest tegenwoordig de transformatoren en is niet vrij toegankelijk.

De aandrijving van de pompen wordt verzorgd door een Heemaf-electromotor, type VK225 sg020 HN4 met een vermogen van 37 kW. De centrifugaalpomp is afkomstig van de firma Pannevis, uit 1919.

Beschrijving bijgebouwen

Ten zuiden van het gemaal staat een achtkante poldermolen. Ten zuidoosten een klein rechthoekig zomerhuis.

Erf/ groenaanleg

Aan de oostzijde van het erf zijn enkele fruitbomen aanwezig.

Motivatie

Het gemaal aan de Molenweg 6a te Maasland is vanuit stedenbouwkundig, architectonisch en cultuurhistorisch oogpunt van lokaal belang

- vanwege de ligging langs de Zuidgaag en aan de Molenweg, oorspronkelijke infrastructuur en ontginningsas van de Dijkpolder;
- vanwege de bouwhistorische en architectonische waarde van 19^e-eeuwse gevels met kroonlijst en vroeg 20ste-eeuwse uitbreiding met siermetselwerk in de kroonlijst;
- vanwege de nog zichtbare driebeukige indeling van waaruit het gemaal opereerde; zijnde de energiebron, aandrijving en waterrad. Het gemaal is van binnen nog altijd naar deze drie principes georganiseerd en opgedeeld;
- vanwege de ensemblewaarde met de Dijkmolen en het zomerhuis behorende bij de molen;
- vanwege de cultuurhistorische en landschappelijke waarden van het open polderlandschap en de en de aanwezige natte infrastructuur waar het gemaal, vanaf de bouw tot de dag van vandaag onlosmakelijk deel van uitmaakt;
- als herinnering aan en als onderdeel van de geschiedenis van de cultivering van het land;

Bronnen

Bult, E. Groenendaal, H. Moerman, J. Orrn, van, P. Oostrum, van, F. *Historie en Landschap van de Dijkpolder, de Commandeurspolder en de Duifpolder* Stichting Midden-Delfland is Mensenwerk, Midden-Delfland 2012.

Dolk, Th. F. J. A. *Geschiedenis van het Hoogheemraadschap Delfland*, 's Gravenhage, 1939

Ottevanger, G. e.a. *Molens, gemalen en andere waterstaatkundige elementen in midden-delfland, een inventarisatie van hun cultuurhistorische waarden*, Provinciale waterstaat zuid-holland, den Haag, oktboer 1985.

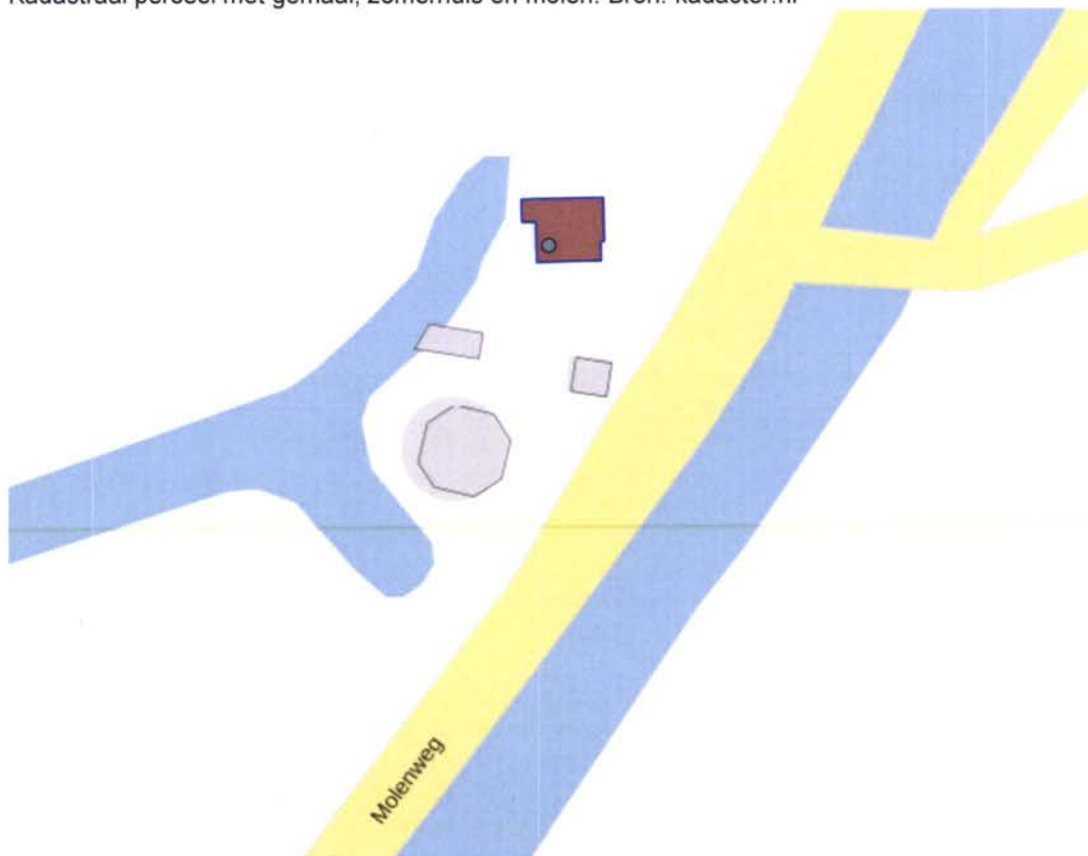
Score

	score	max. score	min. score	weegfactor
1. cultuurhistorische aspecten				
a. lokaal belang	3	3	1	1
2. Architectonische aspecten				
a. bouwstijl	2	3	0	2
b. uniciteit	2	3	0	2
c. verminkingen/verstoringen	0	0	3	-1
3. situering				
a. ligging	3	3	0	2
b. verminkingen/verstoringen	1	0	3	-1
totaal	16			

Overzichtstoto gemaal, zomerhuis en molen. Bron: Google Maps.

Kadastraal perceel met gemaal, zomerhuis en molen. Bron: kadaster.nl

Voorgevel met geveluitbreiding. Bron: Bureau Helsdingen

Verlegde zijgevel, aanbouw 1919. Bron: Bureau Helsdingen

Kroonlijst siermetselwerk. Bron: Bureau Helsdingen

Linker zijgevel en voorgevel met rijk gemetselde sierkroon. Risalerende voorgevel met sobere kroonlijst. Bron: Bureau Helsdingen

Voorgevel met uitzicht op Dijkmolen. Bron: Bureau Helsdingen

Stichtingsteen in voorgevel. Bron: Bureau Helsdingen

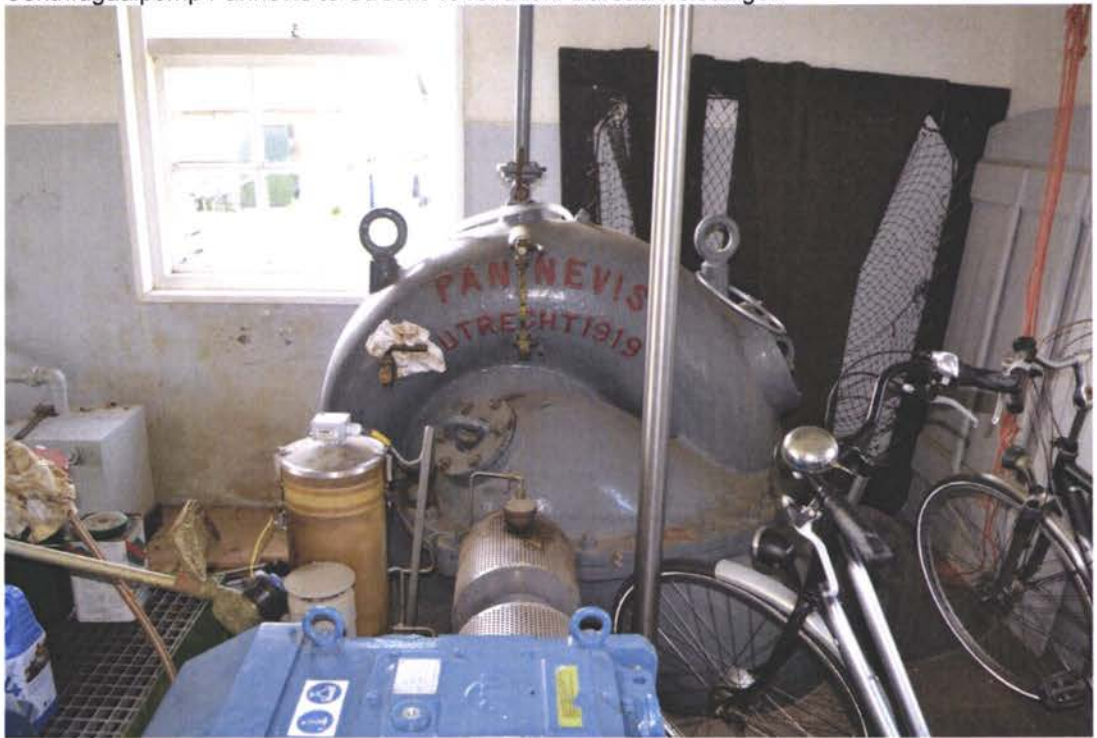
Overgepleisterd kolentoevoer rechter zijgevel. Bron: Bureau Helsdingen

Steen ter herinnering aan overgang stoombemaling naar elektrische bemaling. Bron: Bureau Helsdingen

Centrifugaalpomp Pannevis te Utrecht 1919. Bron: Bureau Helsdingen

Spaarbogen tussenwand pomphuis. Bron: Bureau Helsdingen

